

Zu einem Versuche mit diesen Reformvorschlägen eines von der Idee des platonischen Staates erfüllten Mannes kam es nicht. Sie waren ja, wie so manche andere Verbesserungstheorien politischer Träumer, völlig unausführbar und würden, wenn versucht, das endliche Schicksal des Peloponnes eben so wenig um einen Augenblick verzögert haben, als feierliche Umzüge, Gebete der Mönche, öffentliche Busse und eigens vom Patriarchen zur Abwendung türkischen Joches verfasste flehentliche Gebete den endlichen Fall der Hauptstadt zu verhindern vermochten ¹⁾).

- 1) Als charakteristischen Beitrag zur Kenntniss byzantinischen Geistes theile ich das vom Patriarchen Nilos verfasste Gebet, bei Barbareneinfällen, Bürgerkriegen, Hungersnoth und Seuchen zu gebrauchen, (Cod. msc. histor. gr. Nr. 36 und Nr. 55. vgl. Fabric. Bibl. gr. ed. Harl. vol. X. p. 18) hier mit:

Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Νεΐλου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ἐλεήμονος εὐχὴ ἱκετήριος πρὸς Θεόν, ἣτις προσήκει λέγεσθαι ἐπὶ βαρβάρων ἐπιδρομῇ καὶ ἐμφυλίῳ πολέμῳ καὶ λιμῷ καὶ λοιμῷ καὶ θανάτου πληγῇ. Δέσποτα κύριε, ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ πατρός, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀθανασίας, ὁ τὸν μονογενῆ σου υἱὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὸν κόσμον ἐξαποστείλας ἰλασμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ διὰ τοῦ τιμίου αὐτοῦ αἵματος τὴν παλαιωθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων φύσιν ἀνακαινίσας καὶ τὸ πρῶτον κάλλος καὶ τὴν τῆς εἰκόνης εὐρέπειαν ἀποδοῦς· καὶ τὰ νῦν ἐπιθεὶς ἐπὶ τοὺς δούλους σου καὶ ἐπὶ τὴν κληρονομίαν σου καὶ τάχυνον τοῦ ἐξελεῖσθαι ἡμᾶς εἰς ἔσχατον ἀπωλείας βάρβαρον κατενεχθέντας· πάντες ἐξεκλίναμεν, ἅμα ἠχρειώθημεν, ἱερεῖς καὶ λαός, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων, ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, μικροῦ πᾶν γένος καὶ ἡλικία πᾶσα· διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα, οὐδὲ εἰς οὐρανὸν ἐπαῖραι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ σὲ τὸν μόνον ἐπικαλέσθαι Θεόν καὶ τῶν κατεχόντων θεῶν αἰτήσασθαι ἀνακομήν. Ἠμάρτομεν, κύριε, καὶ σὺ ὠργίσθης καὶ παρέδωκας ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐθνῶν ἀνόμων, ἐχθρίστων, ἀποστατῶν· αἰσχύνῃ καὶ ὄνειδος ἐγενήθημεν, οὐ τοῖς δούλοις σου, οὐδὲ τοῖς σεβόμενοις σε (ἦν γὰρ ἂν καὶ τοῦτο ἀνεκτόν), ἀλλὰ τοῖς διαβάλλουσι τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον σου· ἐταπεινώσας ἡμᾶς ἐν ταῖς κακοῖς, καὶ ἐσμὲν ταπεινοὶ σήμερον παρὰ πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἐκάκωσας τὴν κληρονομίαν σου καὶ ἐπεκάλυψεν ἡμᾶς σκία θανάτου· συνέσεισας τὴν γῆν καὶ συνετάραξας αὐτήν, ἀλλ' αἱ καρδίαι ἡμῶν οὐ μετέστησαν ἀπὸ τῆς πονηρίας, οὐδὲ ἐκάμφε τὸν τράχηλον ἡμῶν ταῦτα τὸν σκληρὸν καὶ ἀπειθῆ. Καίπερ οὕτως ὄντα χαλεπὰ καὶ ἐπεὶ πρὸς ταῦτα ἀναισθητοῦμεν καὶ σκληροτράχηλοι καὶ ἀνένδοτοι φαινόμεθα κατὰ τὸν Φαραὼ παραπλησίας ταῖς ἐκείνου πληγαῖς καὶ ἡμῖν ἐπήγηες, ὁ φιλόανθρωπος καὶ ἡμερος ἱατρός, ἵνα ἀπαγάγῃς τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς πλινθείας ἐλευθέρως, εἰς ἣν ἐκόντες ὄντες παρα-